

För att stater skall kunna göra sina abstrakta föreställningar som gränser, nation, välfärd, jämlikhet, medborgarskap, rättigheter och territorium begripliga är de i behov av materiella artikuleringar. Samtidigt är det något som vi sällan associerar med en materiell infrastruktur. Det är dock nödvändigt att vi börjar prata om denna form av materiella artikuleringar som en designpraktik, något som stater designar och gör i olika skalor och på olika nivåer. De återfinns i såväl artefakter som på platser och i rumsligheter. En av nationalstats-görandets artefakter är passet. Det är en artefakt som genom sin materialitet artikulerar relationen mellan kropp, nationalitet och stat.

Passet som det fungerar i dag definieras ofta som en liten bok utfärdad av en regering. Det identifierar bäraren som en medborgare i ett specifikt land. Medborgaren har rätt att resa ut ur landet och att återvända under statens skydd. Även om passet ofta tas för givet som en produkt som möjliggör staters säkerhet och politik, finns andra skikt i detta enkla och tunna häfte. Det är ett litet enkelt häfte som blir mycket betydelsefullt när en icke-priviligierad resenär utan ”de rätta papperna” försöker färdas över gränser som hennes eller hans kropp inte är menad att korsa.

Passet är ett reellt och kraftfullt materiellt verktyg som tilldelar tillträde. Det orienterar kroppar, deras möjlighet att röra sig i en riktning samtidigt som det gör dem orörliga i en annan. Passet förhandlar de tillfällen genom vilka de socialt konstruerade maktkategorierna kan antas och göras verksamma. Maktkategorier såsom klass, kön och etnicitet sammanfaller och samverkar genom passet och producerar situationer av ojämlikhet. Detta är ingen akademisk spekulation

PASSET OCH DESS GÖRANDE AV KROPPAR, NATIONALI- TETER OCH STATER

Mahmoud Keshavarz

utan är högst verkligt och närvarande i de icke-privilegerades levda erfarenheter av frivilligt och påtvingat resande. Tidigare handlade det om judar, romer, lönearbetare, i dag om flyktingar, asylsökande och irreguljära migranter. Det är ingen abstrakt diskussion om makt utan maktrelationerna synliggörs på den plats där de faktiskt produceras och diskriminerar. Därför är berättelser om pass, visum och korsande av gränser – berättelser som är förknippade med så ”triviala” artefakter som passet – vanligare bland invånare i länder med mindre ”värdefulla” pass, ofta icke-vita och icke-västerländska, än hos invånare i det globala norr. Passet är för många av världens invånare en del av det som formar deras levda erfarenheter och hur de upplever världen.

Sett ur ett historiskt perspektiv berättar pass-görandet för oss om hur passet och detta görande legitimerar ett avgränsande och förhindrande av vissa gruppers mobilitet samtidigt som det möjliggör mobilitet för andra. Passet producerar befolkningar och grupper, det formar kroppar och de sätt på vilka de kan bli representerade, dokumenterade och beskrivna.

En skulle kunna argumentera att det var formandet av nationalstaten som uppfann flyktingen som grupp. Men en skulle också kunna säga att detta gjordes med skapandet av passet genom dess funktion att godkänna vem som tillhör vilken nationalstat. Den så kallade ”lösningen” för att hantera flyktingar kan på så sätt sägas vara en del av det som också producerade denna grupp. För vissa grupper var detta lyckosamt och praktiskt och förflyttade frågan från staten och dess exkluderingspraktiker till att bli en praktisk fråga om de rätta papperna i förhållande till bestämda kategorier.

Genom att skriva en materialistisk historia om pass-görande framträder passets tyngd. Det är en tyngd som jag kallar för materiella artikulationer. Dessa artikulationer är ett särskilt görande som manipulerar världen, som bestämmer på vilket sätt den kan bebos, förstås och upplevas. Samtidigt visar dessa artikulationer att relationen mellan kropp, nation och ett visst territorium är artificiell och föränderlig. Införandet av de tekniker som använts i tillverkningen av passet, från den maskinella sättningen av texten till foton, från laserteknik till det biometriska chipet, har motiverats av en önskan att fylla luckan mellan en kropp och en artefakt som ger kroppen rättigheter, mellan identitet och identifikation.

Passet är en historisk, politisk och ekonomisk materiell praktik som gör nationer (nationalstater och överstatligheter). Denna materiella praktik som söker fixera en specifik identitet, en specifik kropp till en viss nationalitet kan dock aldrig bli fullbordad utan kommer alltid att vara oviss och tillfällig. Passet är därför också en plats för tvister

och ifrågasättande, en plats för omformande och omformulerande. En sådan tvist, en sådan omformulering är förfalskning av passet. Förfalskningen bidrar till att visa nationen som något artificiellt, som en serie av materiella beslut och produktioner. Det är också här som potentialen i dessa materiella artikulationer framträder. Då de är designade och gjorda kan de också bli omdesignade och omgjorda. De kan bli omformulerade med andra orienteringar, producera andra möjligheter att få tillträde till och sätt att vara i världen. Denna form av pass-görande kan ge individen rätt till att röra sig men också att hävda rättigheter som tagits ifrån dem. Förfalskning är därmed en form av hävdande av rättigheter.

Förfalskarna påminner kanske suveräna makter om att deras makt utövas genom materiella praktiker och att de därför kan utmanas med samma teknik. Detta är en av orsakerna till att förfalskning ses som ett säkerhetshot och har framställts som en fråga om våld, som en kränkning av lagen och det allmänna goda.

Om det förfalskade passet fungerar väl är det just i stunden då bäraren korsar en gräns som denne annars inte skulle få överträda. Genom en förfalskad materiell relation ger passet en rättighet. I skapandet av denna rättighet omformas och omformuleras rörelsefrihetens politiska ekonomi som monopoliserats av regeringar. Det är dock en kortvarig rättighet.

Förfalskning av pass är en verkligt kritisk görande-praktik som tillfälligt stör korrespondensen mellan kropp, medborgarskap och rörelsefrihet. Samtidigt får vi inte glömma bort att denna kritiska praktik, som utövas genom dess manipulativa makt över materiella relationer och förbindelser, inte är för evigt frigörande. Passförfalskning, liksom andra materiella interventioner som omformulerar sociala och materiella relationer, bör ta i beaktande vad ett sådant görande gör med vem eller vad, i tid och rum.